

ספר השירות הלאומי - צעירים במצבי סיכון

החלק הכללי

ספר שירות זה מהווה מפרט שירותים עבור אשכול ג' – מתנדבים בסיכון.

ספר השירות מתעדכן בימים אלה ונוסח סופי שלו יפורסם במועד המענה לשאלות ההבהרה למכרז.

תוכן עניינים

חלק ראשון: מסגרת התוכנית

1. רקע ומטרות
2. אוכלוסיית היעד
3. עקרונות עבודה

חלק שני: המעטפת המקצועית של התוכנית

4. שלבי התוכנית וסוגי ההתערבות
5. תחומי ההתערבות והמטרות
6. הנחיות ליישום המעטפת המקצועית

חלק שלישי: תפקידי מפתח מטעם הגוף המוכר

7. מנהלת תחום אוכלוסיות מיוחדות
8. רכזת השירות
9. אחראית תחום הכשרות

חלק ראשון: מסגרת התוכנית

בחלק זה יפורטו: הרקע והמטרות של התוכנית, אוכלוסיית היעד ועקרונות העבודה.

1. רקע ומטרות

בשני העשורים האחרונים התאריך תהליך ההתבגרות בחברה המערבית. שלב "הבגרות המתהווה" (adulthood emerging) מוכר כיום כיוני בהתפתחותם של צעירים בני 18–30. שלב זה מאופיין בחקירה אינטנסיבית של אפשרויות וקבלת החלטות הדרגתית לגבי העתיד בתחום הקריירה והזוגיות, לצד תמיכה מתמשכת של המסגרת המשפחתית. חקירת אפשרויות כחלק מתהליך ההתבגרות אינה מנת חלקם של צעירות וצעירים במצבי סיכון ולרוב חסרה להם התמיכה המתמשכת הדרושה לכך. השירות הלאומי מציע לאוכלוסייה זו הזדמנות לשלב עשייה נורמטיבית לגיל עם תהליכי התנסות וחקירה עצמית בסביבה מוגנת למחצה ורכישת כלים שיסייעו להם בבניית עתידם.

עבור צעירים וצעירות אלה, הכניסה למסגרת השירות הלאומי היא הזדמנות רבת ערך להתנסות ארוכת טווח בתפקידי הבוגר. פרק זמן זה, שבו הצעירים ממלאים את תפקידי הבוגר ובד בבד זוכים לליווי והדרכה מקצועיים, הוא בבחינת חלון הזדמנויות יקר ערך ליצירת מנוף להשתלבותם העתידית בחברה. על פי הגישה המובילה כיום בתחום החינוך לקריירה, "קריירה" היא מסלול חייו של הפרט הכולל שילוב של מגוון תפקידים שהוא ממלא במהלך החיים והשינויים החלים בתפקידים אלו מתקופה לתקופה. מתוך תפיסה רחבה ודינמית זו, אנו רואים בשירות הלאומי שלב מכריע בקריירה של הצעירים.

כמו השירות הצבאי, גם השירות הלאומי הוא אחת מאבני הדרך החשובות בתהליך ההתבגרות והמעבר של צעירים בישראל מהיותם תלמידים בבית ספר לבוגרים אשר עובדים, לומדים ומעורבים בחברה. תקופת השירות היא כר פורה לרכישה ולפיתוח של תפיסות, ידע, כישורים וקשרים חברתיים ומקצועיים משמעותיים. משאבים אלו רלוונטיים לצעדיהם הראשונים של הצעירים בעולם הבוגרים.

דמות הבוגר של תוכנית השירות הלאומי בטווח הארוך

בוגר השירות הלאומי יהיה בעל מודעות לערכי הניתנה והתועלת, בעל ידע, תפיסות ומיומנויות שיאפשרו לו לבחור, לתכנן וליישם את דרכו בחיים ובקריירה. כל זאת מתוך מודעות ליכולות ולאתגרים האישיים והיכרות עם האפשרויות הקיימות העומדות בפניו.

שאיפתנו כמטרת ביניים לשנה (או לשנתיים) של שירות

כל צעיר יסיים את השירות עם שניים או שלושה כיווני התפתחות אפשריים להמשך הקריירה. כיווני התפתחות אלה יכללו התייחסות לתחומי חיים אחדים: לימודים, פרנסה, פנאי ותחביבים, התנדבות וקהילה, זוגיות ומשפחה.

2. אוכלוסיית היעד

רשות השירות הלאומי-אזרחי פועלת לקידום שילובם של צעירים וצעירות במצבי סיכון בתוכנית לאוכלוסיות מיוחדות, המיועדת לצעירים וצעירות הזקוקים לליווי צמוד כדי להשתלב בשירות הלאומי ולסיימו בהצלחה, והם בעלי אחד או יותר מהמאפיינים האלה:

2.1. בני 18–24* הסובלים ממחסור או מצוקה מתמשכים באחד או יותר מתחומי החיים – השכלה, תעסוקה ומיומנויות; רווחה ובריאות רגשית; קיום פיזי, בריאות ומוגנות; השתייכות חברתית ומשפחתית.

2.2. הם או בני משפחותיהם מוכרים במחלקה לשירותים חברתיים או במערכות המדינה הפורמליות לאוכלוסיות בסיכון. מערכות פורמליות לעניין סעיף זה - בוגרי פנימיות משרד הרווחה או הסדרי אומנה, בוגרי כפרי נוער של המנהל לחינוך התיישבותי במשרד החינוך, בוגרי קידום נוער, מוכרים ומלווים באחת מתוכניות המעטפת של יתד.

2.3. בעלי רקע של קשיי הסתגלות או נשירה סמויה או גלויה ממסגרות.

2.4. בעלי יכולת תפקוד יומיומי ומיומנויות תעסוקתיות בסיסיות.

- יש לקבל את אישור הגורם המוסמך במשרד הרווחה להשתתפות בתוכנית.

3. עקרונות עבודה

השירות הלאומי מבוסס על תפיסה ערכית וחברתית רחבה, שמטרתה לאפשר לכל צעיר וצעירה בישראל לתרום תרומה משמעותית לחברה, לצד צמיחה והתפתחות אישית ומקצועית. במסגרת זו מושם דגש מיוחד על שילובם של צעירים במצבי סיכון, מתוך הכרה בזכותם לשוויון הזדמנויות, השתתפות מלאה ופעילה בחברה וחיזוק תחושת השייכות והמשמעות.

העקרונות המרכזיים המנחים את התוכנית לאוכלוסיות מיוחדות בשירות הלאומי הם:

- **תרומה לצורכי המדינה והחברה** – המתנדבים פועלים מתוך שליחות למען מילוי הצרכים החברתיים והלאומיים של מדינת ישראל, ותורמים לחוסנה של החברה הישראלית.
- **שוויון הזדמנויות** – קידום הזדמנות אמיתית לכל צעיר להשתתף באופן מלא ומשמעותי בשירות הלאומי תוך התייחסות ליכולותיו, מטרותיו והאתגרים הייחודיים לו.
- **השתלבות בשוק התעסוקה העתידי** – תקופת השירות היא הזדמנות לרכוש כלים, מיומנויות וניסיון מעשי, והיא מסייעת למתנדבים להשתלב בשוק העבודה לאחר סיום השירות.
- **מתן מענה לצורכי המתנדב** – התוכנית שמה את המתנדב במרכז ופועלת לחיזוק החוסן האישי, פיתוח תחושת המסוגלות, והכנה לקראת חיים עצמאיים ומלאי משמעות.

חלק שני: המעטפת המקצועית של התוכנית

בחלק זה יפורטו שלבי התוכנית וסוגי ההתערבות, תחומי ההתערבות, המטרות והתשתית המקצועית.

4. שלבי התוכנית וסוגי ההתערבות

לתוכנית ארבעה שלבים מרכזיים שבהם הצעיר מקבל ליווי מקצועי:

להלן פירוט כל אחד מהשלבים.

א. **הכנה לקראת השירות** – מרגע המפגש הראשוני של הצעיר עם גורמי השירות הלאומי (גופים מוכרים) ועד בחירת מקום השירות המתאים והתחלת השירות בפועל. הדגשים בשלב זה:

- עידוד וחיזוק ההחלטה להתנדב.
- מציאת מקום התנדבות מתאים.

ב. **הסתגלות לשירות** – לאחר בחירת מקום השירות ועם תחילת ההתנדבות, עד חודשיים. הדגשים בשלב זה:

- תיאום ציפיות בין הצעיר למקום השירות והבניית התפקיד.
- בחירת מטרה אישית על ידי הצעיר ותמיכה בהתקדמות לקראת השגתה.

ג. **שגרת השירות** – לאחר התייצבות והסתגלות הצעיר במקום השירות תחל עבודה ממוקדת לקידומו ולפיתוח מיומנויות שונות הנדרשות ממנו כדי להשתלב בחברה לאחר תקופת השירות. הדגשים בשלב זה:

- סיוע לצעיר לקדם את מטרותיו האישיות.
- פיתוח כישורים.
- שיחות משותפות עם איש הקשר מטעם הגוף המפעיל במטרה לשפר ביצועים ואף להרחיב את תחומי האחריות והגדרת התפקיד של המתנדב.
- עדכון המטרות בהתאם לתפקוד, להשתלבות ולצרכיו של הצעיר.

ד. **היערכות לקראת סיום השירות** – שלושה חודשים לפני סיום השירות תוך מיקוד בהתלבטויות ביחס לתוכנית המשך ועזרה באיתור תוכניות המשך רלוונטיות. הדגשים בשלב זה:

- סיוע באיתור מידע על תוכניות המשך.

- אימון לפרואקטיביות, תוך עידוד הצעיר לפנות לתוכניות השונות, להתעניין בהן ולבחור את המשך דרכו.
- סיוע בהמשגת היתרונות והחסרונות של כל תוכנית ביחס לצעיר ועידודו לקבל החלטה על המשך באופן אוטונומי.
- עם סיום ההיערכות ולקראת תום התוכנית על הרכזת לכתוב דוח מסכם ולשלוח אותו למחלקה לשירותים חברתיים בעיר מגוריו של הצעיר.

המעטפת המקצועית לצעירים במצבי סיכון בתוכניות לאוכלוסיות מיוחדות כוללת שני ערוצים מרכזיים של התערבות:

- ליווי אישי** – מתבצע לאורך כל שלבי התוכנית על ידי רכזת מקצועית הפוגשת את הצעיר אחת לשבועיים. הליווי כולל גם בנייה של **תוכנית קידום אישית** ומעקב אחר יישומה במטרה להביא לשיפור כישוריו האישיים והמקצועיים של הצעיר.
- הכשרה קבוצתית** – סדנאות לרכישת ידע, כישורים, מיומנויות וערכים, המתקיימות אחת לשבועיים בקבוצת השווים, משלב ההסתגלות ועד סיום השירות. חלק מהסדנאות על הגוף המוכר לרכוש מספקים חיצוניים.
- מימון ההכשרה הקבוצתית** - בכפוף לאישור ועדת המכרזים הרשות תשתתף במימון ההכשרה הקבוצתית (שכוללת את ההכשרות למתנדבים, את ההכשרות לרכזות ואת אחראית תחום ההכשרות) בסך של 1800 ₪ למתנדב בשנה. יתרת המימון של הכשרה זו תיעשה על-ידי הגוף המוכר.

5. תחומי ההתערבות והמטרות

התוכנית מתמקדת במספר תחומי חיים מרכזיים עבור הצעיר, כל תחום הוא נדבך חשוב בהכנת הצעיר לחיים בוגרים, מתוך מטרה לקדם תהליך כולל של צמיחה, התפתחות והשתלבות בחברה. תחומים אלו כוללים את החיים האישיים והרגשיים, חיי היוס"יום, כישורי חיים עצמאיים, השתלבות חברתית, הכנה לשוק העבודה, פיתוח תחושת מסוגלות והעצמת ביטחון עצמי. להלן יפורטו המטרות בכל אחד מתחומי ההתערבות.

תחום התפתחות קריירה (תעסוקה והשכלה)

- היכרות של הצעיר עם מערך השירותים והמוסדות הרלוונטיים להתפתחותו בתחום הקריירה.
- בחירת שני מסלולי המשך שהצעיר יהיה מעוניין להשתלב בהם בעתיד.
- הערכה עצמית ריאלית של מיומנויות הביצוע התעסוקתיות (על בסיס תצפיות, התנסויות בשטח תוך שיתוף פעולה עם המעסיק הישיר).
- שיפור שתי מיומנויות תעסוקתיות לפחות במהלך השירות.
- היכרות עם זכויות סוציאליות בסיסיות כגון תלוש שכר, ימי חופשה, מחלה, הבראה ושכר מותאם.

תחום כישורי חיים – נושא פיתוח יכולות בין-אישיות

- הכרת העצמי – חוזקות, חולשות ושאיפות, נטיות וכישורים.

- הבנת החשיבות של למידה מתמדת ולמידה עצמאית ותרגולה.
- פיתוח היכולת לפרואקטיביות וחיזוקה.
- פיתוח תחושת מסוגלות עצמית.
- מכוונות לעתיד – חיזוק היכולת של הצעיר לחשוב באופן מתוכנן על עתידו האישי, הלימודי והתעסוקתי. המטרה היא לעודד פיתוח חזון אישי, הצבת מטרות ריאליות, קבלת החלטות מושכלת ותכנון צעדים לקראת מימוש שאיפותיו בחיים הבוגרים.

תחום כישורי חיים – נושא כישורים חברתיים

- עבודת צוות – פיתוח היכולת לשתף פעולה עם אחרים, להשתלב בקבוצה, לחלוק משימות ולתמוך בסביבת עבודה שיתופית.
- יחסים בין-אישיים – טיפוח תקשורת מכבדת ואפקטיבית, הקשבה פעילה, פתרון קונפליקטים ובניית קשרים חיוביים עם הסובבים.
- רישות – הגברת המודעות לחשיבות שביצירת קשרים עם אנשים, זיהוי והרחבת מעגלים חברתיים ותעסוקתיים, תוך שימוש במיומנויות הצגה עצמית וביסוס קשרים שיכולים לתרום בעתיד האישי והמקצועי.

תחום כישורי חיים – נושא זוגיות ומיניות

- חשיפת הצעיר לזהות ולנטייה מינית ולתפיסות מגדריות.
- רכישת ידע בנושאים: אנטומיה, אמצעי מניעה, מחלות מין ומעגל התגובה מינית.
- ניהול שיח על מיניות וזוגיות בריאה והבעת העמדות האישיות בהקשר זה.
- הכרה בזכות למערכת יחסים בוגרת ובריאה.
- היכרות עם הגבולות בין חיזור להטרדה.
- היכרות עם החוק למניעה הטרדה מינית.
- חשיפה למרכזי סיוע ולעמותות ולדרכי הפנייה אליהם.

תחום כישורי חיים – נושא צריכת שירותים ומימוש זכויות

- רכישת ידע בתחום זכויותיו של הצעיר והכלים למימושם.

תחום כישורי חיים – נושא חינוך פיננסי

- הבנת המושגים הבסיסיים הקשורים להתנהלות כלכלית בסיסית.
- קבלת כלים לניהול תקציב עצמאי.
- קבלת כלים לאסרטיביות המובילה לצרכנות נבונה.

תחום כישורי חיים – נושא ניהול עצמי

- היכרות עם כלים לניהול זמן אפקטיבי.
- היכרות עם כלים לניהול משימה.

תחום כישורי חיים – נושא אוריינטציה מרחבית

- התנסות בהפעלת אפליקציות הניידות (גוגל מפות, ווייז, MOOVIT).
- התנסות בהגעה ממקום למקום.

מודעות לאפשרויות הקיימות במצבי בלתיים (עיצוב תחבורה ציבורית, שינוי ביעד, ירידה בתחנה שגויה).

תחום פנאי

- התנסות בפעילויות פנאי במהלך השירות.
- היכרות עם תוכניות שבהן ניתן להשתתף בשעות הפנאי גם במהלך השירות.

6. הנחיות ליישום המעטפת המקצועית

- ההכשרה הקבוצתית תיערך אחת לשבוע.
- באזורים שבהם אין מספיק מתנדבים, תיבנה תוכנית ליווי פרטנית שתאפשר ע"י הפיקוח ברשות.
- ימי ההכשרה ייערכו בתנאים פיזיים ראויים.
- כל התקשרות עם נותן שירות לעניין הסדנאות וההכשרות למתנדבים בימי ההכשרה, תיעשה באישור הרשות ותוכנית יתד שבמשרד הרווחה והבטחון החברתי.
- הרשות רשאית, לחייב או לפטור את הגופים המוכרים מרכישת חלק מהשירותים, בהתאם לשיקול דעתה.
- ספר השירות יעודכן מעת לעת בהתאם לדין, לצרכים מקצועיים ולהנחיות משרדי ממשלה רלוונטיים – ובלבד שלא תהיה בכך הכבדה בלתי סבירה על הספק – לשיקול דעת הרשות. כל עדכון כאמור יובא לידיעת הספקים ויפורסם באתר הרשות.
- הרשות רשאית לחייב את הגוף המוכר להסתייע בגורם מומחה אם סברה שנדרשת השלמה מקצועית-על חשבון הגוף המוכר.

חלק שלישי: תפקידי מפתח מטעם הגוף המוכר

בחלק זה יפורטו הגדרות התפקיד של בעלי התפקידים הנדרשים מטעם הגופים המוכרים, שהם למעשה זרוע עבודה ישירה מול הצעיר.

7. מנהלת תחום אוכלוסיות מיוחדות – הגדרת תפקיד

1. **תחומי אחריות** – המנהלת המקצועית אחראית לתהליכי הכשרה, הדרכה ופיקוח על עבודת צוות הרכוזות כדי להבטיח מימוש של מודל העבודה לליווי צעירים מאוכלוסיית היעד. להלן פירוט תחומי האחריות בגזרות השונות:

- תכנון ובקרה**
 - הגדרת יעדים ומדדי הצלחה וגיבוש תוכנית עבודה שנתית (כולל לוי"ז ותקציב).
 - מעקב, פיקוח ובקרה על ביצוע התוכנית והתקציב.

- הערכת ביצועי התוכנית, הפקת לקחים ושינוי בהתאם.
- הגשת דוחות תקופתיים בהתאם לדרישת הרשות או משרד הרווחה.
- העלאת סוגיות אסטרטגיות או דילמות מרכזיות לדיון פורומים רלוונטיים.

תפעולי	
<ul style="list-style-type: none"> • ניהול ובקרה של תקינה בפתירת קבוצות. • מיפוי מקורות הגיוס. • אחריות על שיווק ופנייה לגורמים מפנים. • ריכוז פניות והפניה לרכזות. 	שיווק ואיתור
<ul style="list-style-type: none"> • אחריות על בניית מאגר מפעילים. • אחריות על ניהול הקשר עם המפעילים. • אחריות על אישור המפעילים מול רשות השירות הלאומי-אזרחי. • שותפות בפיתוח מודעות ומיתוג התוכנית. 	איתור מפעילים והשמה
<ul style="list-style-type: none"> • גיוס, מיון וקליטת רכזות. • תפעול שוטף כולל הגדרת יעדים, קיום ישיבות ומעקב אחר משמעת. • הכשרה, פיתוח, ליווי וניהול צוות הרכזים כולל הגדרת צורכי ההדרכה הקבוצתיים והנחייה. • בניית ופיתוח צוות, עבודת הצוות והממשקים. 	צוות וכוח אדם
<ul style="list-style-type: none"> • ניהול תקציב. 	תקציב
<ul style="list-style-type: none"> • השתתפות בוועדות היגוי. • ניהול ופיתוח שותפויות. 	ניהול שוטף ואדמיניסטרציה
מקצועי	
<ul style="list-style-type: none"> • הכשרת רכזים בתהליך הגיוס. • אחריות על הכשרת הרכז לתפקיד. • אחריות על הכשרת הרכז לימי ההכשרה ולתוכנם המועברים על ידי הגוף המוכר. • אחריות על הדרכה שוטפת קבועה לרכזים. • ביצוע הערכת עובדים. 	הדרכת הרכזת
<ul style="list-style-type: none"> • אחראיות על הכנת הצעיר לשירות. • אחראיות על תהליך הליווי האישי ומשוב. • אחראיות על תהליך הכנת הצעיר לשחרור. • אחראיות על ביקורת ומעקב אחר הצעירים. 	אחריות מקצועית על תהליך הליווי
<ul style="list-style-type: none"> • ניהול העבודה מול גוף מומחה אוכלוסייה. • ביקורים בקבוצות. 	אחריות על שותפות עם

2. דרישות התפקיד

אפשרות א':

השכלה – תואר ראשון לפחות בעבודה סוציאלית ממוסד המוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה, או אישור שקילות ממשרד החינוך עבור תעודות ממוסדות בחו"ל, וכן רישום בפנקס העובדים הסוציאליים.

ניסיון – ניסיון של שלוש שנים לפחות, בחמש השנים הקודמות למועד האחרון להגשת ההצעות, בניהול של חמישה עובדים לכל הפחות באותה העת, בתחום חברתי או חינוכי הפועל עם אוכלוסיות מיוחדות, **או לחלופין** ניסיון של חמש שנים לפחות, בשבע השנים הקודמות למועד האחרון להגשת ההצעות, בניהול מסגרת חינוכית או טיפולית עבור נוער או צעירים הנמנים על אוכלוסיות מיוחדות, בהיקף של חמישים בני נוער או צעירים לפחות.

אפשרות ב':

השכלה – תואר ראשון לפחות ממוסד המוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה, או אישור שקילות ממשרד החינוך עבור תעודות ממוסדות בחו"ל.

ניסיון – ניסיון של חמש שנים לפחות, בשבע השנים הקודמות למועד האחרון להגשת ההצעות, בניהול תחום אוכלוסיות מיוחדות באחד מן הגופים המוכרים.

3. ממשקי העבודה

כפיפות למנכ"ל או לסמנכ"ל בגוף המוכר (בהתאם למבנה הארגוני), מנהל או יועץ התחום מטעם רשות השירות הלאומי-אזרחי. ממשקי עבודה עם גורמים רלוונטיים בתחום בארגון ומחוצה לו. כגון: מנכ"ל הגוף המוכר, אחראית תחום הכשרות, רכזות, רשות השירות הלאומי-אזרחי, משרד הרווחה, משרד החינוך, גופים מוכרים עמיתים, גופים מפעילים ומקומות שירות, גורמי טיפול וליווי בקהילה ועוד.

8. רכזת השירות – הגדרת תפקיד

1. **תחומי אחריות** – הרכזת היא המלווה העיקרית של הצעיר בשירות הלאומי והיא מובילת השינוי בתהליך שעובר הצעיר. הרכזת משמשת גם גורם מתכלל וישיר של עבודת המערכת התומכת בצעיר בשירות הלאומי בשני ערוצי ההתערבות – האישי והקבוצתי – ובכל אחד משלבי התהליך. להלן פירוט תחומי האחריות בגזרות השונות:

ליווי אישי – הכנה לשירות	<ul style="list-style-type: none">שיווק וחשיפה במסגרות רלוונטיות.קליטת צעיר לשירות באמצעות ראיונות, איסוף חומרים, אישור מול משרדי ממשלה.הכנת המועמד לשירות.איתור מקום שירות והשמה.הכנת הצעיר למקום השירות.
ליווי אישי – הסתגלות ושגרה	<ul style="list-style-type: none">תיאום ציפיות שיקומי וכללי שבו יפורטו כללי התנהגות בסיסיים, חובות וזכויות המתנדב.בניית התפקיד בהיבט של משימות נדרשות ותוצרים מצופים ככל האפשר.בניית הקשר ותיאום ציפיות עם הגוף המפעיל.ביקורים שוטפים במקום השירות.עריכת משוב קבוע על התקדמות הצעיר מול יעדיו.בנייה ומעקב של תוכנית אישית לכל מתנדב.הפניה לגורמים חיצוניים במידת הצורך.טיפול באירועים חריגים.
ליווי אישי – ההכנה לשחרור	<ul style="list-style-type: none">סיכום תהליך השירות.הפניה לגורמים בקהילה.בירור וחשיפה למסלולי המשך.סיכום השירות עם הגוף המפעיל.
המעטפת הקבוצתית	<ul style="list-style-type: none">נוכחות קבועה בימי ההכשרה.אחריות תפעולית, ניהולית ואדמיניסטרטיבית למפגשים.מעקב אחר נוכחות והשתתפות המתנדבים במפגשים.העברת תכנים מקצועיים בהתאם למה שנקבע.
2. קבלת הדרכה	<ul style="list-style-type: none">הדרכה מקצועית, אישית וקבוצתית, בנושא הכשרות קבוצתיות למתנדבים בהתאם למפורט בנספח: "המעטפת הקבוצתית – הדרכה, סדנאות והכשרות".השתתפות בסדנאות ייעודיות בהתאם למפורט בנספח: "המעטפת הקבוצתית – הדרכה, סדנאות והכשרות".

3. דרישות התפקיד

- השכלה : תואר ראשון ממוסד המוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה, או אישור שקילות ממשרד החינוך עבור תעודות ממוסדות בחו"ל, בתחום רלוונטי: עבודה סוציאלית, פסיכולוגיה, ייעוץ חינוכי, הוראה, חינוך מיוחד או ריפוי בעיסוק
- ניסיון: ניסיון של שנתיים לפחות בריכוז מערך מתנדבים או עובדים מאוכלוסיית היעד הרלוונטית, לרבות שלבי הגיוס, המיון וההשמה.

4. **ממשקי העבודה של הרכזת**
כפיפות למנהלת המקצועית. ממשקי עבודה עם גורמים רלוונטיים בתחום בארגון ומחוצה לו. כגון: מנהלת תחום אוכלוסיות מיוחדות, אחראית הכשרות, מחלקות לשירותים חברתיים, מתנדבים, גופים מפעילים ומקומות שירות, שירותים בקהילה ועוד.

9. אחראית תחום הכשרות – הגדרת תפקיד

1. **תחומי אחריות** – הובלה מקצועית של תחום ההכשרות בעמותה, תוך פיתוח, תיאום ויישום של מערך הכשרות קבוצתיות למתנדבים, לצד הכשרה וליווי מקצועי של הרכזות בתחום זה. להלן פירוט תחומי האחריות בגזרות השונות:

פיתוח תכנים	<ul style="list-style-type: none">בנייה ופיתוח של מערכי הכשרה מותאמים לקבוצות היעד.הובלת תהליך כתיבת תוכן מקצועי ועדכני.בחינה והטמעה של מתודולוגיות הנחיה מגוונות.איסוף ידע מהשטח (מהמתנדבים ומהצוותים) וממקורות ידע מקצועיים רלוונטיים, ועדכון שוטף של התכנים והמערכים בהתאם לצרכים העולים ולידע עדכני.
מתן הכשרה לרכזות	<ul style="list-style-type: none">פגישות פרטניות עם הרכזות אחת לשבועיים.הדרכות קבוצתיות לרכזות אחת לחודש.ניהול תקציב יום ההכשרה ברמה השנתית.
ניהול קשר עם ספקים חיצוניים	<ul style="list-style-type: none">איתור, בחירה וליווי של ספקים חיצוניים להעברת סדנאות, בהתאם לדרישות.ניהול ההתקשרות עימם לצורך העברת תכנים רלוונטיים.בקרה על איכות הסדנאות החיצוניות.
ניהול תקציב	<ul style="list-style-type: none">אחריות על תכנון וביצוע תקציב תחום ההכשרות.ניהול תקציב יום ההכשרה ברמה השנתית.
2. דרישות התפקיד	<ul style="list-style-type: none">השכלה: תואר ראשון בתחומים רלוונטיים (חינוך מיוחד, חינוך לא פורמלי, מדעי החברה, עבודה סוציאלית או תחום משיק).ניסיון: ניסיון של שנתיים לפחות בהדרכה, הנחית קבוצות או פיתוח תוכניות תוכן והכשרה.ניסיון בעבודה עם נוער או צעירים במצבי סיכון במסגרות חינוכיות או חברתיות.ניסיון בניהול תהליכים ובהובלת שיתופי פעולה עם ספקים או שותפים מקצועיים.
3. ממשקי העבודה של הרכזות	<ul style="list-style-type: none">כפיפות למנהלת המקצועית. עבודה מול רכזות השירות וספקי התוכן החיצוניים.

נספח: הכשרות חובה לרכזות

רכזות השירות הלאומי המלוות צעירים בתוכנית לאוכלוסיות מיוחדות ממלאות תפקיד מפתח בהצלחת התוכנית. ליווי והכשרות ייעודיות לרכזות מקנים להן הבנה מעמיקה של מאפייני האוכלוסייה, מרחיבים את הידע המקצועי שלהן ומחזקים את מיומנויותיהן ואת יכולתן להעניק מענה רגיש. נוסף על סדנאות החובה שעל הגוף המוכר לספק לצורך הכשרת הרכזות והעשרת הידע המקצועי, רשות השירות הלאומי ומשרד הרווחה רשאיות לערוך מעת לעת ימי עיון בנושאים שונים לטובת התמקצעות הרכזות והרכזות יידרשו להשתתף גם בימי עיון אלו.

להלן הנושאים לסדנאות שהן חובה לרכזות:

- ✓ **אלימות ואלימות בזוגיות** – הרחבת ההבנה של תופעת האלימות, ובכלל זה אלימות רגשית, פיזית, מינית וכלכלית תוך התמקדות במערכות זוגיות של מתנדבים ומתנדבות.
- ✓ **כלים לחוסן וייסות רגשי** – הקניית כלים פרקטיים וידע בשפה של חוסן וייסות רגשי, ליווי מתנדבים שהם צעירים במצבי סיכון.
- ✓ **כלים לעבודה עם קבוצות** – הקניית ידע תאורטי וכלים מעשיים להנחיה אפקטיבית של קבוצות צעירים במצבי חיים מורכבים, תוך יצירת מרחב בטוח, תומך ומקדם.

אלימות ואלימות בזוגיות

מטרות הסדנה

- ✓ העמקת ההבנה של תופעת האלימות על סוגיה השונים ובייחוד בקשר זוגי.
- ✓ זיהוי סימני אזהרה לאלימות במשפחה, בזוגיות או בסביבה הקרובה של המתנדבים.
- ✓ הקניית כלים להתערבות נכונה מול צעיר במצבי סיכון שחווה אלימות.
- ✓ היכרות עם דרכי התערבות, הפנייה וסיוע – תוך שמירה על גבולות תפקיד הרכזות.
- ✓ חיזוק תחושת המסוגלות של הרכזות בהתמודדות עם חשיפות למצוקה ומצבי קצה.

נושאי הסדנה

1. **מהי אלימות?** – סוגי אלימות, לא רק אלימות פיזית אלא גם אלימות מילולית, רגשית, כלכלית, מינית וחברתית, אלימות סמויה ופסיבית, מיתוסים נפוצים שמקשים לזהות ולמנוע.
2. **אלימות בזוגיות** – מאפיינים, דינמיקה והשלכות, דפוסי שליטה ותלות רגשית בקשר זוגי, הבנת דפוסי השליטה השונים: פיקוח, בידוד חברתי, הפחדה, מניפולציה, כיצד נוצרת תלות רגשית, ומהן ההשלכות שלה על הזוגיות ועל הבריאות הנפשית, מאפיינים ייחודיים של אלימות בזוגיות בקרב צעירים.
3. **זיהוי סימנים וסימפטומים** – זיהוי גורמים שמגבירים סיכון לאלימות: רקע משפחתי אלים, טראומות קודמות, דלות כלכלית, סטיגמות חברתיות, זהויות מוחלשות, סימני אזהרה להתנהגות אלימה או לפגיעות של הקורבן, שינוי בהתנהגות, תפקוד חברתי, שינויים פיזיים ורגשיים.
4. **דרכי התערבות** – שיחה רגישה עם צעיר לאיתור ולאבחון ראשוני של מצבי אלימות, התמודדות עם התנגדות או הכחשה, שמירה על יחסי אמון, גבולות תפקיד הרכזות: מה באחריותה ומה לא – ואיך ללוות מבלי להיכנס למקום מטפל, מערך ההפניה: גורמי טיפול מקצועיים וקהילתיים, גורמי רווחה, קווים חמים.

זמני הסדנה: מפגש אחד של 3 שעות או שני מפגשים של 1.5 שעות כל אחד.

מספר משתתפים: עד 25 רכזות

הנחייה:

- מנחה מומחה בתחום אלימות במשפחה וזוגיות, בעל ניסיון בעבודה עם צעירים וידע בהנחיית אנשי צוות חינוכיים/קהילתיים.
- מנחה מוסמך מהמרכזים לנפגעות ונפגעי תקיפה מינית.

כלים לחוסן וויסות רגשי

מטרות הסדנה

- ✓ הקניית ידע בסיסי על מושגים של חוסן נפשי ורגשי וויסות רגשי במסגרת התמודדות עם מצבי קושי ולחץ בקרב צעירים בכלל וצעירים במצבי סיכון בפרט.
- ✓ זיהוי של סימני קושי רגשיים ונפשיים בקרב המתנדבים והתערבות תוך שמירה על גבולות התפקיד.
- ✓ פיתוח מיומנויות לשיח פתוח ולא שיפוטי עם מתנדבים בנושאי רגשות, תסכולים, הצלחות ואתגרים.
- ✓ היכרות עם כלים מעשיים לוויסות רגשי שאותם הרכזות יוכלו ללמד ולהעביר למתנדבים – בשיחה, בשטח ובזמן אמת.

נושאי הסדנה

1. **חוסן** – הגדרה של חוסן נפשי וחוסן רגשי. גורמי החוסן הנפשי: מערכות תמיכה, משמעות אישית, אמונה ביכולת עצמית, גמישות מחשבתית. החשיבות שבפיתוח החוסן.
2. **ויסות רגשי** – היכולת לזהות רגשות, להבין אותם ולבחור תגובה מותאמת. הבחנה בין ויסות פנימי (של המתנדב) לוויסות חיצוני (של המבוגר המשמעותי, למשל הרכזת). השלכות של קושי בוויסות רגשי: התפרצויות, קיפאון, הימנעות, התנהגות מסוכנת.
3. **זיהוי סימני מצוקה רגשית** – מה עשוי להדליק "נורה אדומה"? שינויים פתאומיים בהתנהגות, היעדרויות, הסתגרות, קושי בריכוז, ירידה בתפקוד. ההבדל בין מצוקה רגעית לתהליך ממושך. דגשים לגילוי רגשי: להקשיב לתוכן הסמוי ("סאב-טקסט"), להבחין בין עצב לבין דיכאון, בין תסכול לבין חוסר תקווה.
4. **שיח רגשי מותאם עם מתנדבים** – איך יוצרים סביבה שמזמינה שיתוף? יצירת אמן, נוכחות רגועה, שפה פשוטה ולא שיפוטית. שאלות פתוחות: "איך אתה מרגיש עם זה?" / "מה עובר עליך כשזה קורה?" איך לא להפחיד או להלחץ – תרגול הקשבה אמפתית, הימנעות ממתן פתרונות מהירים. תרגול בסימולציה: ניתוח שיחה בין רכזת למתנדב שמביע קושי רגשי. המשתתפות מציעות ניסוחים חלופיים.
5. **טכניקות לוויסות רגשי** – נשימה מודעת (תרגול נשימה קצרה להרגעה מיידית), מתן שם לרגש ("אני מרגיש עצב, תסכול"), מעבר לפעולה גופנית (הליכה, קימה, שתייה, כתיבה אישית, יומן רגשי), תרגיל "הכיסא הרגשי" – לשים את הרגש ליד, לא בתוכי.

זמני הסדנה: מפגש אחד של 3 שעות או שני מפגשים של 1.5 שעות כל אחד.

מספר משתתפים: עד 25 רכזות

הנחייה:

- עו"ס קליני או קהילתי, בעל ניסיון בהנחיית קבוצות ובהתערבות רגשית.
- מטפל רגשי מוסמך (טיפול בהבעה ויצירה, CBT, DBT).
- פסיכולוג חינוכי או קליני, בעל ניסיון בעבודה עם צעירים במצבי סיכון.
- מנחה קבוצות מוסמך, בעל הכשרה וניסיון בעולמות של בריאות הנפש, חוסן וזיסות רגשי.

כלים לעבודה קבוצתית

מטרות הסדנה

- ✓ הקניית ידע בתהליכים קבוצתיים.
- ✓ זיהוי תפקידי הרכזת כמובילת קבוצה.
- ✓ רכישת כלים להנחיית דיון, הפעלת פעילות והתמודדות עם אתגרים.
- ✓ חיזוק תחושת מסוגלות וביטחון בהנחיה.

נושאי הסדנה

1. הגדרת סוגי קבוצות בכלל וקבוצת השירות הלאומי בפרט – הבדל בין אוסף אנשים לקבוצה, תנאים לקבוצה בטוחה: גבולות, כבוד, רצון להשתתף, מטרות קבוצתיות מול מטרות אישיות, שלבי ההתפתחות של קבוצה, יתרונות הדינמיקה הקבוצתית.
2. סטינג קבוצתי – חוזה קבוצתי, החזקת המרחב הקבוצתי כמרחב בטוח, הרכזת כמובילת קבוצה.
3. כלים פרקטיים להנחיית קבוצה – פתיחה ואיסוף, שיח מובנה, שימוש בכלים יצירתיים, משחק, עבודה בקבוצות קטנות.
4. קונפליקטים בקבוצה – עבודה עם שתיקות, התנגדויות, דינמיקה סוערת – שיח רגשי מתפרץ (כעס, בכז), אדישות, חוסר שיתוף פעולה, כוחנות או שתלטנות של אחד המשתתפים.

זמני הסדנה: מפגש אחד של 4 שעות, כולל תרגול וסימולציות.

מספר משתתפים: הסדנה מיועדת לרכזות שהן עד 5 שנים בתפקיד, אך ניתן לשלב גם רכזות ותיקות – עד 25 רכזות.

הנחייה:

- מנחת קבוצות מוסמכת.
- יועצת ארגונית בעלת ניסיון בהובלת צוותים חינוכיים, שיקומיים או טיפוליים.